

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 5. julija 2018*

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Uredba (ES) št. 44/2001 – Posebne pristojnosti – Člen 5, točka 3 – Zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti – Kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka – Kraj nastanka škode in kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je škoda nastala – Zahteva za povračilo škode, ki naj bi jo povzročila protikonkurenčna ravnanja, storjena v različnih državah članicah – Člen 5, točka 5 – Poslovanje podružnice – Pojem“

V zadevi C-27/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Lietuvos apeliacinis teismas (višje sodišče Litve) z odločbo z dne 12. januarja 2017, ki je prispela na Sodišče 19. januarja 2017, v postopku

AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“, v likvidaciji,

proti

„Starptautiskā lidosta „Rīga“ VAS,

„Air Baltic Corporation“ AS,

ob udeležbi

„ŽIA Valda“ AB,

„VA Reals“ AB,

Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Rosas, sodnik, C. Toader (poročevalka), A. Prechal, sodnici, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: M. Bobek,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. novembra 2017,

* Jezik postopka: litovščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ R. Audzevičius, advokatas,
- za „Starptautiskā lidosta „Rīga“ VAS R. Simaitis, M. Inta in S. Novicka, advokatai,
- za „Air Baltic Corporation“ AS R. Zaščiurinskaitė, D. Pāvila, D. Bublienė, I. Norkus in G. Kaminskas, advokatai,
- za „ŽIA Valda“ AB in „VA Reals“ AB P. Docka, advokatas,
- za litovsko vlado D. Kriaučiūnas in R. Dzikovič, agenta,
- za latvijsko vlado I. Kucina in J. Davidoviča, agentki,
- za Evropsko komisijo M. Wilderspin, G. Meessen in A. Steiblytė, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 28. februarja 2018

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 5, točki 3 in 5, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).
- 2 Ta predlog je bil vložen v sporu med AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ (v nadaljevanju: flyLAL), družbo litovskega prava v stečaju, in intervenientkama, družbama „ŽIA Valda“ AB in „VA Reals“ AB, na eni strani, ter dvema družbama latvijskega prava, „Starptautiskā lidosta „Rīga“ VAS (v nadaljevanju: letališče Riga) in „Air Baltic Corporation“ AS (v nadaljevanju: Air Baltic), na drugi strani, za ugotovitev, da so domnevna protikonkurenčna ravnanja letališča Riga in družbe Air Baltic v nasprotju s členoma 101 in 102 PDEU, in za naložitev zadnjenavedenima družbama, da plačata odškodnino za škodo, nastalo s tem.

Pravni okvir

Pravo Unije

Bruseljska konvencija

- 3 Člen 5 Konvencije z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila spremenjena s poznejšimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija), določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi pogodbenici je lahko tožena v drugi državi pogodbenici:

[...]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka;

[...]

5. če gre za spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice, agencije ali druge poslovne enote, pred sodišči v kraju, v katerem se nahaja ta podružnica, agencija ali poslovna enota.“

Uredba št. 44/2001

4 V uvodnih izjavah 11, 12 in 15 Uredbe št. 44/2001 je navedeno:

„(11) Pravila o pristojnosti morajo biti čimbolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca, pri čemer mora taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta pravde ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.

(12) Poleg stalnega prebivališča toženca mora obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki je v interesu ustreznosti sodnega varstva.

[...]

(15) V interesu ustreznega sodnega varstva je treba čimbolj zmanjšati možnost sočasnih postopkov in zagotoviti, da v dveh državah članicah niso izdane nezdružljive sodne odločbe. [...]"

5 Člen 2(1) te uredbe, ki splošno pristojnost podeljuje sodiščem države stalnega prebivališča tožene stranke, določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

6 Člen 5 navedene uredbe določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[...]

3. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek;

[...]

5. če gre za spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice, agencije ali druge poslovne enote, pred sodišči v kraju, v katerem se nahaja ta podružnica, agencija ali poslovna enota;

[...]“

Litovsko pravo

7 V skladu s členom 782 Civilinio proceso kodeksas (zakonik o civilnem postopku) mora sodnik po uradni dolžnosti preveriti, ali so za zadevni postopek pristojna litovska sodišča.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 8 Litovska letalska družba flyLAL je opravljala zlasti lete z letališča Vilna (Litva) in na to letališče.
- 9 Leta 2004 je latvijska letalska družba Air Baltic začela opravljati lete z letališča Vilna in na to letališče, del katerih je imel iste cilje kot leti, ki jih je opravljala družba flyLAL.
- 10 Družba flyLAL je imela finančne izgube in proti njej je bil uveden postopek likvidacije.
- 11 Družba flyLAL, ki je menila, da jo je družba Air Baltic izrinila s trga z uporabo predatorskih cen na nekaterih letalskih povezavah z letališča Vilna in na to letališče, ki naj bi bile financirane s popustom družbi Air Baltic na tarife za letališke storitve, ki jih opravlja letališče Riga (Latvija), je 22. avgusta 2008 pri Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni, Litva) vložila tožbo zoper družbo Air Baltic in letališče Riga, s katero je zahtevala odškodnino v znesku 57.874.768,30 EUR za škodo, ki naj bi ji nastala zaradi protikonkurenčnega ravnanja teh dveh družb. Družba FlyLAL je navedla tudi, da je po tem, ko je bila ona tako izrinjena s trga, družba Air Baltic večino letov z letališča Vilna in na to letališče preusmerila na mednarodno letališče Riga. Družbi ŽIA Valda in VA Reals, delničarki družbe flyLAL, sta intervenirali v postopku v glavni stvari v podporo zadnjenavedene družbe.
- 12 Kot je razvidno iz predložitvene odločbe, je v postopku, ločenem od postopka v glavni stvari, Latvijas Republikas Konkurences padome (urad za varstvo konkurence Republike Latvije) z odločbo z dne 22. novembra 2006 ugotovil, da je sistem znižanj, ki ga je letališče Riga uvedlo s 1. novembrom 2004 in ki je predvideval do 80-odstotna znižanja za storitve vzletanja, pristajanja in varnostne storitve v zvezi z zrakoplovi, v nasprotju s členom 82, drugi odstavek, točka (c) ES, ki je postal člen 102, drugi odstavek, točka (c), PDEU, ter je temu letališču naložil, naj preneha s to prakso. Dve letalski družbi, med katerima je bila družba Air Baltic, sta imeli koristi od tega sistema.
- 13 Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) je s sodbo z dne 27. januarja 2016 delno ugodilo zahtevam družbe flyLAL in družbi Air Baltic naložilo, naj tej družbi plača odškodnino v znesku 16.121.094 EUR in zamudne obresti po 6-odstotni letni obrestni meri. Zavrnilo pa je tožbo družbe flyLAL v delu, v katerem je bila vložena proti letališču Riga, in zahteve družb ŽIA Valda in VA Reals.
- 14 Ker sta letališče Riga in družba Air Baltic pred Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) uveljavljala ugovor mednarodne nepristojnosti litovskih sodišč za odločanje v sporu o glavni stvari, je to sodišče v navedeni sodbi najprej ugotovilo, da je ta vidik že obravnavalo Lietuvos apeliacinis teismas (višje sodišče Litve) v sodbi z dne 31. decembra 2008.
- 15 S to sodbo naj bi Lietuvos apeliacinis teismas (višje sodišče Litve), ki je zavrnilo pritožbi letališča Riga in družbe Air Baltic zoper sklep Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) z dne 25. septembra 2008, s katerim je bila v okviru začasnih ukrepov in ukrepov zavarovanja odrejena prepoved odtujitve ali razpolaganja s premičninami in/ali nepremičninami ter premoženjskimi pravicami družbe Air Baltic in letališča Riga, ugotovilo tudi, da so litovska sodišča pristojna za odločanje v sporu na podlagi člena 5, točki 3 in 5, Uredbe št. 44/2001. V zvezi z navedeno sodbo je bila vložena zahteva za priznanje in izvršitev pred Augstākās tiesas Senāts (senat vrhovnega sodišča, Latvija), v okviru katere je to sodišče Sodišču postavilo vprašanje za predhodno odločanje, v zvezi s katerim je bila izdana sodba z dne 23. oktobra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319).
- 16 Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) je nato ugotovilo, da so litovska sodišča pristojna na podlagi člena 5, točki 3 in 5, Uredbe št. 44/2001, saj so na eni strani protikonkurenčna ravnanja, ki so povzročila škodo družbi flyLAL, zlasti uporaba predatorskih cen, vzporejanje urnikov

letov, nezakonito oglaševanje, ukinitvev direktnih letov in preusmeritev potniškega prometa na mednarodno letališče Riga, potekala v Litvi in na drugi strani je družba Air Baltic v Litvi delovala prek podružnice.

- 17 Družba FlyLAL, letališče Riga ter družbe Air Baltic, ŽIA Valda in VA Reals so zoper sodbo Vilniaus apygardos teismas (regionalno sodišče v Vilni) z dne 27. januarja 2016 vložili pritožbe pri predložitvenem sodišču, to je Lietuvos apeliacinis teismas (višje sodišče Litve).
- 18 To sodišče ugotavlja, da je iz sodbe z dne 23. oktobra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319), razvidno, da je spor o glavni stvari civilne in gospodarske narave ter da spada na področje uporabe Uredbe št. 44/2001. Navaja pa, da dvomi o razlagi člena 5, točki 3 in 5, Uredbe št. 44/2001. Pojasnjuje, da je na podlagi člena 782 zakonika o civilnem postopku zavezano, da v tej fazi postopka preveri svojo pristojnost.
- 19 Kar zadeva pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, predložitveno sodišče navaja sodno prakso Sodišča, v skladu s katero se ta pojem nanaša tako na kraj nastanka škode kot na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je škoda nastala, in ugotavlja, prvič, da določitev kraja vzročnega dogodka ni brez težav, saj so bila v obravnavani zadevi ravnanja, ki so mogla, skupaj ali posamično, povzročiti škodo, storjena v različnih državah članicah, in sicer v Litvi in Latviji.
- 20 Glede tega pojasnjuje, da ni sporno, da je za družbo Air Baltic veljalo 80-odstotno znižanje cen storitev, ki jih je opravljalo letališče Riga. V zvezi s tem sistemom znižanj naj bi urad za varstvo konkurence Republike Latvije izdal odločbo z dne 22. novembra 2006, s katero naj bi ugotovil kršitev člena 82, drugi odstavek, točka (c), ES, ki je postal člen 102, drugi odstavek, točka (c), PDEU. V skladu z navedbami toženih strank v postopku v glavni stvari so ta znižanja temeljila na predpisih, ki so jih izdali latvijski organi in ki so bili izvedeni izključno v Latviji, zlasti z uvedbo navedenih znižanj, opravljanjem storitev na letališču Riga in dobičkom, ki ga je imela družba Air Baltic. Družba flyLAL pa naj bi trdila, da ta sistem znižanj, ki pomeni tudi zlorabo prevladujočega položaja, temelji na protikonkurenčnem sporazumu, ki so ga tožene stranke v glavni stvari sklenile v nasprotju s členom 81 ES, ki je postal člen 101 PDEU. Po navedbah te družbe je družba Air Baltic zaradi dobičkov, ki jih je imela na podlagi tega sporazuma in izvajanja navzkrižnega subvencioniranja, lahko izvršila protikonkurenčna ravnanja na letališču Vilna, vključno s prakso predatorskih cen in operacij, povezanih z vzporejanjem urnikov letov, nezakonitim oglaševanjem in ukinitvijo letov po tem, ko se je družba flyLAL umaknila z zadevnega trga. Tako naj bi po njenih navedbah zatrjevana škoda nastala v Litvi.
- 21 Kar zadeva, drugič, kraj nastanka škode, predložitveno sodišče poudarja, da je škoda, ki naj bi nastala družbi flyLAL, izgubljeni dobiček, do česar je prišlo v letih od 2004 do 2008 na trgu poletov z letališča Vilna in na to letališče. To sodišče se glede tega sprašuje, kako je treba opredeliti to škodo in kje je nastala, upoštevajoč sodno prakso Sodišča v zvezi s škodami, ki jih sestavljajo izključno finančne izgube, ki je ponazorjena s sodbami z dne 19. septembra 1995, Marinari, (C-364/93, EU:C:1995:289), z dne 10. junija 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364), in z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449).
- 22 Navedeno sodišče se, tretjič, sprašuje glede razlage pojma „poslovanje podružnice“ v smislu člena 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001.
- 23 V zvezi s tem ne dvomi, da podružnica družbe Air Baltic v Litvi, katere dejavnost je mednarodni zračni prevoz potnikov, blaga in poštnih pošiljk, izpolnjuje pogoje, ki se v sodni praksi Sodišča zahtevajo za opredelitev za „podružnico“ v smislu navedenega člena. Navaja tudi, da je iz statusa te podružnice razvidno, da je pristojna za določanje cen letov družbe Air Baltic z letališča Vilna in na to letališče. Vendar po navedbah tega sodišča ni podatkov, ki bi kazali, da je podružnica cene dejansko določala.

- 24 Zato se predložitveno sodišče sprašuje, ali bi dejavnost podružnice družbe Air Baltic v Litvi lahko utemeljevala uporabo člena 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001.
- 25 V teh okoliščinah je Lietuvos apeliacinis teismas (višje sodišče Litve) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba v okoliščinah te zadeve pojem ‚kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka‘ iz člena 5[, točka 3,] Uredbe [št. 44/2001] razumeti tako, da pomeni kraj sklenitve nezakonitega sporazuma med nasprotnima strankama, ki je v nasprotju s členom 82[, drugi odstavek, točka (c), ES (postal člen 102, drugi odstavek, točka (c), PDEU)], ali kraj storitve dejanj, s katerimi se je izkoriščala finančna korist, pridobljena z navedenim sporazumom, in sicer z oblikovanjem predatorskih cen (navzkrižnim subvencioniranjem) pri konkuriranju pritožniku na istih upoštevni trgih?
 2. Ali je mogoče v tej zadevi škodo (izgubo dohodka), ki je pritožniku nastala zaradi opredeljenih nezakonitih dejanj nasprotnih strank, šteti za škodo v smislu člena 5[, točka (3),] Uredbe [št. 44/2001]?
 3. Ali je treba v okoliščinah te zadeve poslovanje podružnice družbe Air Baltic v Republiki Litvi šteti za ‚poslovanje podružnice‘ v smislu člena 5[, točka 5,] Uredbe [št. 44/2001]?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

- 26 Za odgovor na postavljena vprašanja je treba navesti, da zgolj kot izjemo od splošnega pravila, določenega v členu 2(1) Uredbe št. 44/2001, v skladu s katerim so pristojna sodišča države članice, na ozemlju katere ima tožeča stranka stalno prebivališče, poglavje II, oddelek 2, te uredbe določa nekatere posebne pristojnosti, med katerimi sta ti, določeni v členu 5, točki 3 in 5, navedene uredbe. Ker sta tako pristojnost sodišč kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka, v smislu člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 kot tudi pristojnost sodišč kraja, kjer so podružnica, agencija ali poslovna enota, za spore, ki izhajajo iz njihovega poslovanja, v smislu člena 5, točka 5, iste uredbe pravili o posebni pristojnosti, ju je treba razlagati avtonomno in ozko, zato razlaga zunaj primerov, ki jih ta uredba izrecno določa, ni dopustna (glej v tem smislu glede poslovanja podružnice sodbo z dne 22. novembra 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, točki 7 in 8, ter glede deliktne odgovornosti sodbo z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, točka 25 in navedena sodna praksa).
- 27 V skladu z ustaljeno sodno prakso ti pravili o posebni pristojnosti iz člena 5, točki 3 in 5, navedene uredbe temeljita na obstoju posebej tesne zveze med sporom in sodišči, ki jim je ta spor mogoče predložiti, ki upravičuje dodelitev pristojnosti tem sodiščem zaradi učinkovitega izvajanja sodne oblasti in procesne ekonomije (glej v tem smislu glede poslovanja podružnice sodbi z dne 22. novembra 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, točka 7, in z dne 6. aprila 1995, Lloyd's Register of Shipping, C-439/93, EU:C:1995:104, točka 21, ter glede deliktne odgovornosti sodbi z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, točka 26, in z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, točka 26).
- 28 Kar zadeva zlasti pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, iz ustaljene sodne prakse izhaja, da se ta besedna zveza nanaša tako na kraj, kjer je škoda nastala, kot tudi na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je tožena stranka lahko po izbiri tožeče stranke tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja (glej zlasti sodbe z dne 19. aprila 2012, Wintersteiger, C-523/10, EU:C:2012:220, točka 19; z dne 28. januarja 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, točka 45, ter z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, točka 28 in navedena sodna praksa).

29 Na postavljena vprašanja je treba odgovoriti ob upoštevanju zgornjih ugotovitev.

Drugo vprašanje

- 30 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem, ki ga je treba obravnavati najprej, v bistvu sprašuje, ali je člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 treba razlagati tako, da v okviru odškodninske tožbe zaradi škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, izgubljeni dobiček, ki ga zatrjuje stranka, ki je bila oškodovana s temi protikonkurenčnimi ravnanji, lahko pomeni škodo, ki omogoča utemeljitev pristojnosti sodišč države članice „kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka“. Ker se predložitveno sodišče sklicuje tudi na nastanek take škode, je treba to vprašanje v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 28 te sodbe, razumeti tako, da se med drugim nanaša na določitev kraja nastanka škode.
- 31 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 37 sklepnih predlogov, je treba razlikovati prvotno škodo, ki izvira neposredno iz vzročnega dogodka in katere kraj nastanka bi lahko utemeljil pristojnost na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, od poznejših škodljivih posledic, ki ne morejo utemeljevati podelitve pristojnosti na podlagi te določbe.
- 32 Glede tega je Sodišče v točkah 14 in 15 sodbe z dne 19. septembra 1995, *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289), presodilo, da pojma „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ ni mogoče razlagati tako široko, da bi obsegal vsak kraj, kjer se lahko občutijo škodljive posledice dogodka, ki je že povzročil škodo, ki je dejansko nastala drugje. Zato je pojasnilo, da tega pojma ni mogoče razlagati tako, da bi vključeval kraj, kjer naj bi oškodovanec po svojih navedbah utrpel premoženjsko škodo, ki je sledila iz prvotne škode, ki je nastala in ki jo je ta oseba utrpela v drugi državi.
- 33 V teh okoliščinah predložitveno sodišče s svojim vprašanjem na prvem mestu poskuša izvedeti, ali je izgubljeni dobiček, kot ga zatrjuje družba flyLAL, mogoče opredeliti za „prvotno škodo“ v smislu te sodne prakse ali pa pomeni zgolj sledečo finančno škodo, ki sama po sebi ne more utemeljiti uporabe člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001.
- 34 Kot je razvidno iz spisa, ki ga ima na razpolago Sodišče – in s pridržkom presoje dejstev, za katero je pristojno predložitveno sodišče – izgubljeni dobiček, ki ga zatrjuje družba flyLAL, pomeni izgube, ki naj bi ji nastale zaradi težav pri rentabilnem opravljanju letov z letališča Vilna in na to letališče po uvedbi predatorskih cen družbe Air Baltic, domnevno financiranih z znižanjem letaliških tarif, ki naj bi na podlagi protikonkurenčnega sporazuma, sklenjenega z letališčem Riga, v predhodni fazi prodajne verige koristilo družbi Air Baltic. V obravnavani zadevi, kot je družba flyLAL navedla na obravnavi, naj bi šlo zlasti za izgubo prodaje na letalskih povezavah z letališča Vilna in na to letališče, na katere so vplivala ta ravnanja.
- 35 Sodišče je v kontekstu domnevne kršitve prepovedi ponovne prodaje proizvodov zunaj mreže selektivne distribucije, ki izhaja iz ponudbe proizvodov, ki so predmet navedene mreže, na spletnih mestih, že odločilo, da zmanjšanje obsega prodaje in posledična izguba dobička, ki nastaneta pooblaščenemu distributerju, pomenita škodo, ki omogoča uporabo člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2016, *Concurrence*, C-618/15, EU:C:2016:976, točki 33 in 35).
- 36 Treba je ugotoviti tudi, da je izgubljeni dobiček, ki ga sestavlja predvsem izguba prodaje, domnevno povzročena s protikonkurenčnimi ravnanji v nasprotju s členoma 101 in 102 PDEU, mogoče opredeliti kot „škodo“ za uporabo člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, ki načeloma omogoča utemeljiti pristojnost sodišč države članice, na ozemlju katere je prišlo do škodnega dogodka.
- 37 Na drugem mestu se drugo vprašanje nanaša na določitev kraja nastanka take škode.

- 38 Iz predložitvene odločbe je na eni strani razvidno, da so domnevno protikonkurenčna ravnanja toženih strank v postopku v glavni stvari zadevala trg letov z letališča Vilna in na to letališče ter so po navedbah družbe flyLAL povzročila izkrivljenje konkurence na tem trgu. Na drugi strani naj bi ta protikonkurenčna dejanja povzročila škodo družbi flyLAL.
- 39 V obravnavani zadevi in v zvezi z izgubami, ki so nastale letalski družbi glede letov iz glavnega mesta države članice, v kateri ima navedena družba sedež, in v to mesto, je treba za v bistvenem prizadeti trg šteti trg navedene države članice, v kateri navedena družba opravlja bistveni del svojih dejavnosti prodaje v zvezi s temi leti, to je litovski trg.
- 40 Kadar je trg, prizadet s protikonkurenčnim ravnanjem, v državi članici, na ozemlju katere naj bi domnevno nastala škoda, je treba ugotoviti, da je kraj nastanka škode za uporabo člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 v tej državi članici. Ta rešitev, ki temelji na ujemanju teh dveh elementov, namreč ustreza ciljem bližine in predvidljivosti pravil konkurence, saj so na eni strani sodišča države članice, v kateri je prizadeti trg, najprimernejša za preučitev takih odškodninskih tožb, in na drugi strani gospodarski subjekt, ki se poslužuje protikonkurenčnih ravnanj, lahko razumno pričakuje, da bo tožen pred sodišči kraja, kjer so ta ravnanja izkrivila pravila zdrave konkurence.
- 41 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 52 sklepnih predlogov, je taka določitev kraja nastanka škode v skladu z zahtevami skladnosti, navedenimi v uvodni izjavi 7 Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) (UL 2007, L 199, str. 40), saj je na podlagi člena 6(3)(a) te uredbe pravo, ki se uporablja v odškodninskih tožbah, vloženih zaradi omejevanja konkurence, pravo države, na katere trgu ima, ali bi lahko imela, taka omejitev učinek.
- 42 Ker spor o glavni stvari vključuje več toženih strank, je treba poleg tega navesti, da taka dodelitev pristojnosti deluje tudi v primeru več povzročiteljev škode, saj člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 omogoča določitev pristojnosti sodišča na podlagi kraja nastanka zatrjevane škode v razmerju do vseh domnevno odgovornih subjektov, pod pogojem, da je škoda nastala na območju pristojnosti sodišča, ki mu je zadeva predložena (glej v tem smislu sodbo z dne 3. aprila 2014, Hi Hotel HCF, C-387/12, EU:C:2014:215, točka 40).
- 43 Glede na te ugotovitve je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni med drugim kraj nastanka izgubljenega dobička, ki ga sestavlja izguba prodaje, to je kraj trga, ki so ga prizadela navedena ravnanja in na katerem naj bi oškodovancu nastale te izgube.

Prvo vprašanje

- 44 Čeprav prvo vprašanje v skladu s svojim besedilom zadeva prakso predatorskih cen, ki spadajo pod člen 102 PDEU, se nanaša tudi na tezo predhodne sklenitve protikonkurenčnega sporazuma v nasprotju s členom 101 PDEU.
- 45 Predložitveno sodišče s tem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 treba razlagati tako, da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ mogoče razlagati bodisi kot kraj sklenitve protikonkurenčnega sporazuma, ki je v nasprotju s členom 101 PDEU, bodisi kot kraj, kjer so bila storjena ravnanja, s katerimi je bila izkoriščena finančna prednost, posledica tega sporazuma, in ki jih je med drugim sestavljala uporaba predatorskih cen, ki pomeni zlorabo prevladujočega položaja na podlagi člena 102 PDEU.

- 46 Najprej je treba ugotoviti, kot je bilo navedeno v točki 28 te sodbe, da člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 tožeči stranki daje možnost, da tožbo vloži bodisi pri sodišču kraja nastanka škode bodisi pri sodišču kraja vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je lahko zadeva nekemu sodišču zakonito predložena na podlagi ene od teh dveh naveznih okoliščin.
- 47 V obravnavani zadevi je za zadevo v glavni stvari značilen obstoj verige dogodkov, od katerih lahko vsak zase pomeni „kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je zatrjevana škoda nastala“, pri čemer pa ostaja tudi možnost, da je škoda nastala zaradi sovplivanja teh dogodkov. Tako se predložitveno sodišče na eni strani sklicuje na protikonkurenčna ravnanja, v okviru katerih je letališče Riga družbi Air Baltic dodelilo preferenčne rabate za storitve vzletanja, pristajanja in varnostne storitve v zvezi z zrakoplovi, kar naj bi okrepilo prevladujoči položaj te družbe na trgu letov z mednarodnega letališča Riga in na to letališče, ter na protikonkurenčni sporazum, ki naj bi ga s tem namenom sklenila navedeno letališče in družba Air Baltic, kakor tudi na drugi strani na ravnanja, s katerimi je bila izkoriščena finančna prednost, posledica tega sporazuma, zlasti s tem, da je družba Air Baltic za nekatere lete z letališča Vilna in na to letališče uporabljala predatorske cene. Ker se v zadevi v glavni stvari zatrjuje obstoj nezakonitega sporazuma na podlagi člena 101 PDEU, bi lahko praksa predatorskih cen pomenila zgolj izvedbo tega sporazuma ali pa bi sama zase pomenila ločeno kršitev iz člena 102 PDEU.
- 48 V teh posebej kompleksnih okoliščinah je konkretna določitev kraja vzročnega dogodka, zaradi katerega je škoda nastala, tako med drugim odvisna od tega, ali zatrjevana protikonkurenčna ravnanja pomenijo protikonkurenčni sporazum na podlagi člena 101 PDEU in/ali zlorabo prevladujočega položaja na podlagi člena 102 PDEU.
- 49 S pridržkom preveritev, ki jih mora predložitveno sodišče v obravnavani zadevi opraviti glede povezav med različnimi zadevnimi protikonkurenčnimi ravnanji, je treba ugotoviti, da ker iz dejanskih okoliščin zadeve v glavni stvari izhaja, da protikonkurenčni sporazum, domnevno sklenjen v nasprotju s členom 101 PDEU, pomeni vzročni dogodek, zaradi katerega je zatrjevana škoda nastala, je za odločanje – na podlagi „kraja vzročnega dogodka, zaradi katerega je škoda nastala“, in glede vseh sodelujočih pri omejevalnem sporazumu – o škodi, ki je domnevno nastala zaradi tega omejevalnega sporazuma, v skladu s členom 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 lahko pristojno sodišče kraja, kjer je bil omejevalni sporazum dokončno sklenjen (glej v tem smislu sodbo z dne 21. maja 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, točka 50). V tem primeru bi bilo za kraj sklenitve domnevnega protikonkurenčnega sporazuma mogoče opredeliti Latvijo.
- 50 Tako rešitev bi bilo treba sprejeti tudi, če bi se izkazalo, da je praksa družbe Air Baltic, da uporablja predatorske cene za nekatere lete z letališča Vilna in na to letališče, omejena na ravnanja, s katerimi se ta sporazum izvršuje.
- 51 Če pa bi praksa predatorskih cen pomenila ločeno kršitev člena 102 PDEU, bi bilo na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 pristojno sodišče kraja, kjer je bilo zadevno protikonkurenčno ravnanje izvršeno.
- 52 Drugače od škode, povzročene z nezakonitim sporazumom med različnimi udeleženci, namreč vzročni dogodek, zaradi katerega je škoda nastala, v primeru zlorabe prevladujočega položaja ne temelji na sporazumu, temveč na izvršitvi te zlorabe, to je na ravnanjih, ki jih je podjetje s prevladujočim položajem storilo za izvršitev zlorabe, med drugim z določitvijo in uporabo predatorskih cen na zadevnem trgu.
- 53 Če so bili dogodki, iz katerih izhaja zadeva v glavni stvari, del skupne strategije, katere namen je bil družbo flyLAL izriniti s trga letov z letališča Vilna in na to letališče, ter so skupaj povzročili zatrjevano škodo, mora predložitveno sodišče opredeliti dogodek, ki je posebnega pomena za izvršitev take strategije v okviru verige dogodkov iz postopka v glavni stvari.

- 54 Ta preučitev se opravi zgolj za opredelitev naveznih okoliščin z državo sodišča, ki utemeljujejo njegovo pristojnost na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 (sodba z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, točka 44), pri čemer se mora predložitveno sodišče v zvezi s tem zadovoljiti s *prima facie* preučitvijo spora brez njegove vsebinske preučitve, saj, kot je v bistvu navedel generalni pravobranilec v točkah od 89 do 92 sklepnih predlogov, določitev elementov civilne deliktne odgovornosti, med njimi dogodka, ki je povzročil škodo, spada na področje nacionalnega prava, ki se uporabi.
- 55 Rešitev, pri kateri bi bila opredelitev navezne okoliščine odvisna od meril presoje iz nacionalnega materialnega prava, bi bila namreč v nasprotju s ciljem pravne varnosti, ker bi se glede na pravo, ki se uporablja, delovanje osebe v drugi državi članici, kot tisti, kjer je sodišče, ki odloča v zadevi, za dodelitev pristojnosti na podlagi člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 lahko opredelilo kot vzročni dogodek ali pa tudi ne (sodba z dne 16. maja 2013, Melzer, C-228/11, EU:C:2013:305, točka 35).
- 56 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 96 sklepnih predlogov, izbira posebnega dogodka kot upoštevnega za določitev sodne pristojnosti preprečuje množitev pristojnosti. To je v skladu s posebno naravo pristojnosti iz člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 in potrebo po ozki razlagi, hkrati pa omogoča večjo predvidljivost.
- 57 Glede na te ugotovitve je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 treba razlagati tako, da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ mogoče razlagati bodisi kot kraj sklenitve protikonkurenčnega sporazuma, ki je v nasprotju s členom 101 PDEU, bodisi kot kraj, kjer so bile določene in uporabljene predatorske cene, če ti ravnanji pomenita kršitev člena 102 PDEU.

Tretje vprašanje

- 58 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem Sodišče v bistvu sprašuje o razlagi pojma „spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice“ v smislu člena 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001 v okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari.
- 59 Glede tega je treba navesti, da je Sodišče opredelilo dve merili, na podlagi katerih je mogoče določiti, ali tožba v zvezi z upravljanjem podružnice kaže navezno okoliščino do države članice. Prvič, pojem „podružnica“ predpostavlja obstoj centra poslovnih dejavnosti, ki se dolgoročno odraža navzven kot trajna izpostava matične družbe. Ta center mora imeti svojo upravo in mora biti materialno opremljen za poslovanje s tretjimi osebami, tako da se jim ni treba neposredno obračati na matično družbo. Drugič, spor se mora nanašati na ravnanja v zvezi z upravljanjem podružnice oziroma obveznosti, ki jih je ta prevzela v imenu matične družbe, če je treba obveznosti izpolniti v državi, v kateri je ta podružnica (glej v tem smislu sodbo z dne 19. julija 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, točka 48 in navedena sodna praksa).
- 60 Po navedbah predložitvenega sodišča ni dvoma, da so pogoji, ki jih zahteva prvo merilo in kakor so bili določeni v sodni praksi, v obravnavani zadevi izpolnjeni. To sodišče se v okviru preučitve drugega merila sprašuje zgolj, ali se spor o glavni stvari nanaša na „poslovanje“ podružnice, ki jo ima družba Air Baltic v Litvi.
- 61 Glede tega navedeno sodišče navaja, da čeprav je navedena podružnica v skladu s svojim statusom pristojna za vzpostavljane gospodarskih odnosov s tretjimi osebami in zlasti za določanje cen svojih storitev, ni podatkov, ki bi kazali, da je podružnica dejansko določala cene letov na trgih, na katera se nanaša zadeva v glavni stvari. Poleg tega naj ne bi imela računovodstva, ločenega od matične družbe.
- 62 Ker člen 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001 uvaja izjemo od splošnega pravila pristojnosti, določenega v členu 2(1) te uredbe, ga je treba, kot je bilo navedeno v točki 26 te sodbe, razlagati ozko.

- 63 Zato, kot je navedel generalni pravobranilec v točkah 137 in 142 sklepnih predlogov, bi morala podružnica, da bi se v primeru tožb na podlagi deliktne odgovornosti spor nanašal na poslovanje podružnice, dejansko sodelovati pri nekaterih dejanjih, ki sestavljajo civilni delikt.
- 64 V obravnavani zadevi mora predložitveno sodišče opredeliti morebitno vlogo podružnice družbe Air Baltic pri izvrševanju zatrjevanih protikonkurenčnih ravnanj. Glede na navedbe v predložitveni odločbi mora zlasti preučiti, ali so dejavnosti te podružnice sestavljala dejanska ravnanja določanja in uporabljanja zatrjevanih predatorskih cen in ali je bilo to sodelovanje pri zatrjevani zlorabi prevladujočega položaja dovolj značilno, da se šteje, da ima tesno zvezo s sporom o glavni stvari.
- 65 Kar zadeva okoliščino, da podružnica družbe Air Baltic ni pripravljala računovodskih dokumentov, ločenih od dokumentov matične družbe, pa je treba navesti, da to dejstvo ni merilo, upoštevno za določitev, ali je ta podružnica dejansko sodelovala pri praksi predatorskih cen, uporabo katerih družba flyLAL očita družbi Air Baltic.
- 66 Glede na te ugotovitve je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je člen 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001 treba razlagati tako, da pojem „spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice“ vključuje tožbo za povrnitev škode, ki naj bi nastala zaradi zlorabe prevladujočega položaja z uporabo predatorskih cen, kadar je bila podružnica podjetja, ki ima prevladujoči položaj, pri tej zlorabi dejansko in znatno udeležena.

Stroški

- 67 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Из teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. Člen 5, točka 3, Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni med drugim kraj nastanka izgubljenega dobička, ki ga sestavlja izguba prodaje, to je kraj trga, ki so ga prizadela navedena ravnanja in na katerem naj bi oškodovancu nastale te izgube.
2. Člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ mogoče razlagati bodisi kot kraj sklenitve protikonkurenčnega sporazuma, ki je v nasprotju s členom 101 PDEU, bodisi kot kraj, kjer so bile določene in uporabljene predatorske cene, če ti ravnanji pomenita kršitev člena 102 PDEU.
3. Člen 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001 je treba razlagati tako, da pojem „spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice“ vključuje tožbo za povrnitev škode, ki naj bi nastala zaradi zlorabe prevladujočega položaja z uporabo predatorskih cen, kadar je bila podružnica podjetja, ki ima prevladujoči položaj, pri tej zlorabi dejansko in znatno udeležena.

Podpisi